

POSTĘPOWANIE CYWILNE

Kazusy

Małgorzata Manowska

APLIKACJE PRAWNICZE

WYDANIE **5**

POSTĘPOWANIE CYWILNE

Kazusy

Małgorzata Manowska

APLIKACJE PRAWNICZE

WYDANIE

5

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2024

Stan prawny na 8 marca 2024 r.

Wydawczyni
Klaudia Szawłowska

Redaktorka prowadząca
Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8358-489-8
5. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Ta książka jest dla mojego wnuka Jacka

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Słowo wstępne	19
Kazus 1	
Odsetki jako przedmiot sporu – właściwość miejscowa przemienna – kumulacja roszczeń	21
Kazus 2	
Wartość przedmiotu sporu w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się – właściwość miejscowa przemienna i wyłączna	33
Kazus 3	
Wartość przedmiotu sporu w sprawach o eksmisję – kwalifikacja spraw o eksmisję do postępowania uproszczonego ...	40
Kazus 4	
Wyłączenie sędziego w aspekcie pojęcia rozpoznania sprawy w instancji niższej	46
Kazus 5	
Wyłączenie sędziego w aspekcie ponownego rozpoznania sprawy	50
Kazus 6	
Brak zdolności procesowej osoby fizycznej	56

Kazus 7

Brak w składzie organów jednostki organizacyjnej 61

Kazus 8

Zasady formułowania żądania pozwu o zasądzenie świadczenia 66

Kazus 9

Zasady formułowania żądania pozwu w sprawach o ukształtowanie stosunku prawnego – stwierdzenie obowiązku zawarcia umowy 70

Kazus 10

Zasady formułowania żądania pozwu w sprawach o ukształtowanie stosunku prawnego – zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli 72

Kazus 11

Zasady formułowania żądania pozwu w sprawach o naruszenie posiadania 80

Kazus 12

Forma pełnomocnictwa i innych dokumentów potwierdzających prawo reprezentowania strony – pełnomocnictwo jako brak formalny pozwu 83

Kazus 13

Forma pełnomocnictwa i innych dokumentów potwierdzających prawo reprezentowania strony – pełnomocnictwo jako brak formalny apelacji 86

Kazus 14

Czynności materialnoprawne dokonywane przez pełnomocnika procesowego – ugoda 98

Kazus 15

Czynności materialnoprawne dokonywane
przez pełnomocnika procesowego – potrącenie – zarzut
potrącenia – postępowanie nakazowe 103

Kazus 16

Czynności materialnoprawne dokonywane
przez pełnomocnika procesowego – potrącenie – zarzut
potrącenia – postępowanie uproszczone – postępowanie
nakazowe 107

Kazus 17

Wygaśnięcie stosunku pełnomocnictwa – skuteczność
wypowiedzenia pełnomocnictwa 118

Kazus 18

Zakres pełnomocnictwa a prawo do wniesienia skargi
kasacyjnej; pełnomocnictwo z urzędu 123

Kazus 19

Pełnomocnictwo – zasady jednoczesnego dokonywania
czynności procesowej przez pełnomocnika i mocodawcę 127

Kazus 20

Zmiana powództwa a dopuszczalność kumulacji roszczeń 130

Kazus 21

Jakościowa zmiana powództwa w aspekcie właściwości sądu ... 132

Kazus 22

Zmiana powództwa a postępowanie odrębne 134

Kazus 23

Instytucja przywrócenia terminu – orzeczenia kończące
postępowania w sprawie 149

Kazus 24

Instytucja przywrócenia terminu – przesłanki przywrócenia terminu – termin do wnoszenia środków zaskarżenia	158
---	-----

Kazus 25

Postępowanie nakazowe – przeszkody w wydaniu nakazu zapłaty	161
--	-----

Kazus 26

Postępowanie nakazowe – braki formalne pozwu – forma dokumentów w postępowaniu nakazowym	166
---	-----

Kazus 27

Postępowanie uproszczone – wymagania formalne pozwu, dopuszczalność kumulacji roszczeń, zwrot pozwu	175
--	-----

Kazus 28

Prezentowanie materiału dowodowego; dyskrecjonalna władza sędziego; zarzut przedawnienia; zarzut potrącenia	180
--	-----

Kazus 29

Prezentowanie materiału dowodowego; dyskrecjonalna władza sędziego; system pouczeń; pisma przygotowawcze	183
---	-----

Kazus 30

Wyrok wstępny	193
---------------------	-----

Kazus 31

Wyrok częściowy – moc wiążąca wyroków – powaga rzeczy osądzonej	197
--	-----

Kazus 32

Brak rozstrzygnięcia sądu o całości powództwa – uzupełnienie wyroku	203
--	-----

Kazus 33

Dobór środka zaskarżenia do formy rozstrzygnięcia sądu –
dopuszczalność zaskarżenia rozstrzygnięcia
o kosztach procesu 207

Kazus 34

Dobór środków zaskarżenia do formy rozstrzygnięcia sądu
w aspekcie zachowania terminu do zaskarżenia orzeczenia 210

Kazus 35

Dobór środków zaskarżenia do formy rozstrzygnięcia sądu
w kontekście zaskarżenia do Sądu Najwyższego 213

Kazus 36

Współuczestnictwo procesowe – prawomocność orzeczeń –
klauzula wykonalności 222

Kazus 37

Współuczestnictwo procesowe – prawomocność orzeczeń –
skutek zaskarżenia wyroku przez jednego
ze współuczestników 224

Kazus 38

Współuczestnictwo procesowe – uprawnienia
współuczestników w procesie 226

Kazus 39

Interwencja uboczna – uprawnienia interwenienta 235

Kazus 40

Kumulacja roszczeń w apelacji – opłaty sądowe od apelacji –
przesłanki odrzucenia apelacji 240

Kazus 41

Wartość przedmiotu zaskarżenia. Obowiązek wskazania
w przypadku roszczeń o świadczenie pieniężne i ich kumulacji.
Obowiązek zaokrąglenia wartości przedmiotu zaskarżenia 244

Kazus 42

Wartość przedmiotu zaskarżenia. Obowiązek wskazania w przypadku roszczeń o świadczenie pieniężne i ich kumulacji z innymi roszczeniami majątkowymi. Odsetki jako wartość przedmiotu zaskarżenia 247

Kazus 43

Zakres zaskarżenia i wnioski apelacji w przypadku rozstrzygnięcia sprawy uprzednio w postępowaniu nakazowym. Zaskarzanie kosztów procesu 255

Kazus 44

Termin do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem 259

Kazus 45

Formułowanie zarzutów apelacji – przesłanki odroczenia rozprawy, zastrzeżenie do protokołu – nieważność postępowania; wniosek o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego 264

Kazus 46

Formułowanie zarzutów apelacji – przesłanki odroczenia rozprawy – zastrzeżenie do protokołu – tzw. inne naruszenia prawa procesowego 267

Kazus 47

Formułowanie zarzutów apelacji – ocena materiału dowodowego – naruszenia prawa procesowego 275

Kazus 48

Konstrukcja apelacji – elementy apelacji jako pisma procesowego – formułowanie zarzutów apelacji – różnice pomiędzy zarzutami naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego 280

Kazus 49

Zarzuty apelacji. Błędna wykładnia oświadczeń woli stron 301

Kazus 50Wartość przedmiotu zaskarżenia – obowiązek wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach spełniających niektóre przesłanki określone w art. 126¹ § 1 k.p.c. – tryb badania 308**Kazus 51**

Kumulacja roszczeń a dopuszczalność skargi kasacyjnej 318

Kazus 52

Dopuszczalność skargi kasacyjnej i zażalenia do Sądu Najwyższego oraz do innego składu sądu drugiej instancji 322

Kazus 53

Wymagania skargi kasacyjnej – przesłanki odrzucenia skargi kasacyjnej 332

Kazus 54

Prawomocność wyroków – powaga rzeczy osądzonej – art. 192 pkt 3 k.p.c. – nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 788 k.p.c. 340

Kazus 55

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu 346

Kazus 56

Skarga o wznowienie postępowania 352

Kazus 57

Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych 363

Kazus 58

Zasady ponoszenia kosztów procesu i kosztów sądowych przy częściowym uwzględnieniu powództwa i współuczestnictwie procesowym 370

Kazus 59

Zasady ponoszenia kosztów procesu i kosztów sądowych na podstawie pojęcia strony przegrywającej proces 380

Literatura 385

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.)
- r.o.c.a. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.)
- r.o.c.r.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1935 ze zm.)
- u.CEIDG – ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2022 r. poz. 541)
- u.KRS – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 685 ze zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1144 ze zm.)
- u.o.p.l. – ustawa z 21.06.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 725)
- u.r.p. – ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1166 ze zm.)
- u.u.o. – ustawa z 22.05.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 2500)

Czasopisma

Biul. SN	– Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
GSP-Prz.Orz.	– Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
NP	– Nowe Prawo
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAW	– Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSN(C)	– Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego. Orzeczenia Izby Cywilnej (od 1933 r. do 1952 r.)
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna (od 1995 r.)
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna (od 1953 r. do 1961 r.)
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1962 r. do 1994 r.)
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (od 1994 r. do 2002 r.)
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (od 2003 r.)
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich (od 1921 r. do 1939 r. i od 1991 r.)
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych (od 1957 r. do 1990 r.)
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; Zbiór Urzędowy, Seria A
PiP	– Państwo i Prawo
PPiPS	– Z Problematyki Prawa Pracy i Polityki Socjalnej
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
St. Cyw.	– Studia Cywilistyczne
Wok.	– Wokanda
ZNUŁ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
ZNUMK	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Inne

CEiDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy

SŁOWO WSTĘPNE

Oddaję w ręce Czytelników piąte wydanie książki przeznaczonej przede wszystkim dla aplikantów radcowskich i adwokackich. Może ona być pomocna w nauce także aplikantom sędziowskim i studentom.

Publikacja zawiera kazusy z zakresu postępowania cywilnego (z uwzględnieniem sposobu konstruowania apelacji) pozwalające na pełne przygotowanie się do egzaminów końcowych.

Kazusy opracowane zostały w sposób uwzględniający problemy praktyczne, z jakimi może się zetknąć radca prawny i adwokat w toku sprawy cywilnej. Dlatego też w udzielanych odpowiedziach bardzo często znajdują się odesłania do orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz praktyki sądowej, natomiast do poglądów doktryny tylko wtedy, gdy rozwiązanie konkretnego problemu nie znajduje dostatecznego uzasadnienia w orzecznictwie. Należy również zwrócić uwagę, że na tym poziomie edukacji często nie jest możliwe wskazanie jednej konkretnej odpowiedzi. Zależy ona bowiem od przyjętej linii orzecznictwa sądów, która może ulegać zmianie. W takich przypadkach w rozwiązywaniu kasusów wskazano kilka sposobów postępowania, w zależności od poczynionych założeń.

Piąte wydanie książki uwzględnia nowelizacje wprowadzone do Kodeksu postępowania cywilnego kolejnymi ustawami, aż do 1.01.2024 r. Część kasusów, wobec problemów pojawiających się w praktyce, została zastąpiona innymi, część została jedynie uaktualniona, a część zmieniona tak, aby uwzględnić najnowsze poglądy wyrażane w orzecznictwie.

Objętość pracy uniemożliwiła poruszenie wszystkich zagadnień związanych z problematyką postępowania cywilnego. Większość instytucji postępowania cywilnego zasługuje bowiem na odrębną monografię i siłą rzeczy nie mogły one zostać dostatecznie szczegółowo przedstawione w niniejszym opracowaniu. Dlatego położono nacisk na te zagadnienia, które najczęściej wywołują problemy w praktyce.

Materiały wykorzystane w książce są efektem wieloletniej pracy z aplikantami radcowskimi i adwokackimi w ramach aplikacji organizowanej przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie oraz Okręgową Radę Adwokacką w Warszawie.

Tą drogą dziękuję aplikantom, z którymi miałam okazję prowadzić zajęcia z postępowania cywilnego. Ich dociekliwość, zainteresowanie przedmiotem i chęć rozwiązywania problemów stanowią istotny wkład w powstanie tej książki.

Życzę wszystkim aplikantom pomyślnego zdania egzaminów końcowych oraz godnego wykonywania zawodu, który jest przecież służbą drugiemu człowiekowi.

Kazus 1

ODSETKI JAKO PRZEDMIOT SPORU – WŁAŚCIWOŚĆ MIEJSCOWA PRZEMIENNA – KUMULACJA ROSZCZEŃ

Stan faktyczny

ABC Spółka z o.o. z siedzibą w Warszawie prowadząca działalność gospodarczą (hurtownię) wnosi o zasądzenie od Andrzeja Nowaka i Jana Kowalskiego – wspólników spółki cywilnej – kwot:

- 1) 40 000 zł – jako odsetek z tytułu faktury nr 1/22 zapłaconej z opóźnieniem;
- 2) 30 000 zł – jako roszczenia głównego z tytułu faktury nr 15/22 niezapłaconej przez pozwanych;
- 3) 8000 zł – jako odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie faktury nr 15/22 za okres od dnia wymagalności płatności tej faktury do dnia wniesienia pozwu;
- 4) 7000 zł – jako odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie faktury nr 12/22 zapłaconej przez pozwanych z opóźnieniem;
- 5) 5000 zł – jako roszczenia głównego z tytułu faktury nr 28/22 niezapłaconej przez pozwanych – wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności do dnia zapłaty;
- 6) 60 000 zł – tytułem zwrotu pożyczki udzielonej Andrzejowi Nowakowi i Janowi Kowalskiemu.

Kwoty 40 000 zł, 30 000 zł, 8000 zł, 7000 zł oraz 5000 zł, objęte pozwem, dochodzone są tytułem zapłaty ceny za sprzedane przez ABC

Spółkę z o.o. na rzecz Jana Kowalskiego i Andrzeja Nowaka, w ramach prowadzonej przez strony działalności gospodarczej, materiały budowlane. Kwota 60 000 zł wynika z obowiązku zwrotu przez pozwanych pożyczki niezwiązanej z prowadzeniem działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron. Jan Kowalski i Andrzej Nowak prowadzą zakład główny w Otwocku, a mieszkają w Łodzi. Ani w umowie sprzedaży, ani w umowie pożyczki nie sprecyzowano miejsca wykonania zobowiązania.

Pytanie

Do którego sądu ABC Spółka z o.o. w Warszawie powinna wnieść pozew? Czy dopuszczalna jest kumulacja wymienionych w kazusie roszczeń?

Rozwiązanie i komentarz

Wartość przedmiotu sporu musi zostać obliczona odrębnie dla sprawy podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, dla sprawy gospodarczej podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym oraz dla sprawy cywilnej podlegającej rozpoznaniu w postępowaniu zwykłym. W pierwszym przypadku wartość przedmiotu sporu wynosi 70 000 zł, a sprawa obejmująca roszczenia wymienione w pkt 1, 2 i 3 powinna zostać wytoczona przed rejonowym sądem gospodarczym. Roszczenia wymienione w pkt 4 i 5 podlegają rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych z zastosowaniem przepisów o postępowaniu uproszczonym przez sąd rejonowy gospodarczy. Pozew o roszczenie wymienione w pkt 6 powinien zostać wniesiony do sądu rejonowego wydziału cywilnego.

Właściwy miejscowo może być sąd w Łodzi według właściwości ogólnej jako sąd miejsca zamieszkania pozwanych. Sprawa o roszczenia wymienione w pkt 1, 2, 3, 4 i 5 może być wytoczona także przed Sądem Rejonowym w Warszawie jako sądem, na którego obszarze właściwości

położony jest zakład główny pozwanych (Otwock), jak też sądem, w którego okręgu położona jest siedziba powoda. Również sprawa o zasądzenie kwoty wymienionej w pkt 6 może być wszczęta przed Sądem Rejonowym w Warszawie (wydział cywilny) jako sądem miejsca siedziby powoda.

Sprawa opisana w kazusie jest **sprawą o zasądzenie świadczenia pieniężnego**. Ustawodawca nie przewidział dla tej kategorii spraw właściwości rzeczowej sądu okręgowego, bez względu na wartość przedmiotu sporu. Stosownie zatem do art. 17 pkt 4 k.p.c. właściwość rzeczowa sądu w takiej sprawie uzależniona jest od wartości przedmiotu sporu. Zgodnie z tym przepisem do właściwości sądów okręgowych należą sprawy o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 100 000 zł, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania i o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Zgodnie z art. 19 § 1 k.p.c. w sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby zamiast innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu. Stosownie do art. 21 k.p.c., jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość. Od tej skumulowanej wartości zależy wówczas właściwość sądu, o ile kumulacja jest w ogóle dopuszczalna. Kwestię dopuszczalności łączenia roszczeń reguluje art. 191 k.p.c. Według tego przepisu powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto – gdy roszczenia są różnego rodzaju – jeżeli dla któregośkolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości, bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Badanie dopuszczalności kumulacji przedmiotowej wymaga przesłедzenia poniższego schematu.

Schemat badania dopuszczalności kumulacji przedmiotowej

1. Wymaganie tego samego **trybu postępowania** – przez tryb postępowania należy rozumieć proces i postępowanie nieprocesowe, stosownie do brzmienia art. 13 § 1 k.p.c.
2. Jeżeli kumulowane roszczenia podlegają rozpoznaniu w tym samym trybie, to w dalszej kolejności należy zbadać, czy dla któregośkolwiek z roszczeń nie jest przewidziane **postępowanie odrębne**. Zakaz dotyczy łączenia roszczenia rozpoznawanego w postępowaniu zwykłym z roszczeniem rozpoznawanym w postępowaniu odrębnym oraz roszczeń, z których każde podlega rozpoznaniu w różnych postępowaniach odrębnych, np. roszczenie petytoryjne z posesoryjnym. W postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych przepisy o innych postępowaniach odrębnych stosuje się w zakresie, w jakim nie są sprzeczne z przepisami o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Nie dotyczy to spraw gospodarczych rozpoznawanych w europejskim postępowaniu nakazowym, europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń oraz elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 458¹ § 2 k.p.c.). Postępowania te są autonomiczne i nie podlegają łączeniu z innymi postępowaniami odrębnymi, co wynika z art. 505¹⁵ § 2, art. 505²¹ § 2, art. 505²⁹ § 1 k.p.c. Co do zasady natomiast nie jest wykluczone łączenie postępowania w sprawach gospodarczych z postępowaniem uproszczonym, jednak przepisy regulujące pierwsze z tych postępowania są nadrzędne w stosunku do przepisów normujących drugie z nich.
3. Jeżeli nie zachodzą przesłanki negatywne z pkt 2, w dalszym ciągu należy ustalić, czy dla któregośkolwiek z roszczeń nie jest przewidziana **właściwość innego sądu** na podstawie kryterium niezależnego od wartości przedmiotu sporu (chodzi tu niejako o próbę dopasowania tego roszczenia, dla którego właściwość rzeczowa sądu określona została na podstawie przesłanek niezależnych od wartości przedmiotu sporu, do roszczenia, dla którego właściwość ta opiera się na przesłance wartości przedmiotu sporu). Roszczenia jednego rodzaju to te, które należą do jednego rodzaju postępowania (zwykłego lub odrębnego) i dla których oznaczenie właściwości rzeczowej sądu zostało oparte na tych samych przesłankach związanych z rodzajem spraw. W przypadku

gdy właściwość rzeczowa sądu dla wszystkich skumulowanych roszczeń zależy od wartości przedmiotu sporu, o właściwości sądu decyduje ogólna wartość roszczeń (zob. postanowienie SN z 17.02.1964 r., II CZ 6/64, OSPiKA 1965/3, poz. 62). Za sąd niewłaściwy w rozumieniu art. 191 k.p.c. należy uznać również sąd (wydział) gospodarczy w opozycji do sądu (wydziału) cywilnego. Jeśli zatem jedno z roszczeń na podstawie właściwości funkcjonalnej podlega rozpoznaniu przez sąd cywilny, a inne przez sąd gospodarczy, to kumulacja nie jest dopuszczalna.

Roszczeniami różnego rodzaju są również te, dla których zastrzeżona jest właściwość wyłączna tylko sądu rejonowego bądź tylko sądu okręgowego, bez względu na wartość przedmiotu sporu (postanowienie SA w Poznaniu z 21.03.1996 r., III APz 2/96, OSA 1997/1, poz. 1). Nie są uważane natomiast za różnorodnjowe te roszczenia, które z mocy przepisu szczególnego rozpoznawane są przez ten sam sąd, np. na podstawie art. 17 pkt 1 k.p.c. Objęcie jednym pozwem roszczeń różnego rodzaju dopuszczalne jest w tych wypadkach, w których na podstawie przesłanek decydujących o właściwości rzeczowej sądu właściwość ta dla każdego z dochodzonych roszczeń będzie taka sama, tzn. albo będzie właściwy sąd rejonowy, albo sąd okręgowy.

4. Jeżeli kumulacji podlegają roszczenia należące do tego samego postępowania odrębnego (np. nakazowego lub gospodarczego), to należy zbadać przesłanki wymienione w pkt 3 oraz czy w danym rodzaju postępowania istnieje przepis szczególny **zakazujący kumulacji roszczeń**, np. art. 505³ k.p.c.
5. W każdym wypadku kumulacji roszczeń należy ustalić, czy dany sąd jest miejscowo **właściwy dla wszystkich roszczeń** oraz czy są one skierowane przeciwko temu samemu pozwanemu.

Jeśli kumulacja roszczeń nie jest dopuszczalna, podlegają one rozdzieleniu (wyłączeniu do osobnego postępowania) i w zależności od sytuacji:

- 1) rozpoznawane są przez ten sam sąd, ale jako sprawy oddzielne;
- 2) dochodzi do przekazania jednej ze spraw do sądu właściwego do jej rozpoznania.

W stanie faktycznym opisanym w kazusie roszczenia wymienione w pkt 1–5 podlegają rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Wynikają one bowiem ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Zbadać jednak należy, czy którekolwiek z tych roszczeń nie podlega jednocześnie rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, gdyż taka okoliczność mogłaby wpływać na dopuszczalność ich kumulacji. Żaden z przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych nie reguluje kwestii kumulacji roszczeń. W postępowaniu uproszczonym, z kolei, obowiązuje ograniczenie wyrażone w art. 505³ § 1 i 2 k.p.c. Przepis ten stanowi, że połączenie kilku roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z tego samego stosunku prawnego lub kilku stosunków prawnych tego samego rodzaju. W przypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządza zwrot pozwu bez wezwania do usunięcia tego braku. Jeżeli w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie powód cofnie pozew w zakresie żądań niepodlegających łączeniu, pozew w pozostałej części wywołuje skutek od daty jego pierwotnego wniesienia. Regulacja ta jest odstępstwem od ogólnej normy art. 191 k.p.c. Powinna być zatem respektowana również w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Spośród roszczeń wymienionych w pkt 1–5 formalne warunki rozpoznania ich według przepisów o postępowaniu uproszczonym spełniają żądania z pkt 3 (zapłata odsetek w kwocie 8000 zł za opóźnienie w zapłacie faktury nr 15/22), pkt 4 (zapłata odsetek w kwocie 7000 zł za opóźnienie w zapłacie faktury nr 12/22) oraz pkt 5 (zapłata należności głównej w kwocie 5000 zł wynikającej z faktury nr 28/22 wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wymagalności do dnia zapłaty). Z tej grupy roszczeń wyłączyć jednak trzeba żądanie odsetek w kwocie 8000 zł z tytułu opóźnienia w zapłacie faktury nr 15/22. Będą one bowiem dochodzone jako świadczenie uboczne od roszczenia w kwocie 30 000 zł wynikającej z faktury nr 15/22, a należność z tej faktury nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym z uwagi na wartość przedmiotu sporu przekraczającą 20 000 zł (art. 505³ § 3 k.p.c.). Roszczenia o zapłatę kwoty 5000 zł z tytułu faktury nr 28/22 oraz o zapłatę kwoty 7000 zł z tytułu odsetek za opóźnienie w zapłacie faktury nr 12/22 powinny być rozpoznane w postępowaniu uproszczonym.

Obejmują one żądania świadczenia, a ich skumulowana wartość nie przekracza 20 000 zł. Zgodnie natomiast z art. 505¹ § 1 k.p.c. rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym podlegają sprawy o świadczenie, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 000 zł. W myśl art. 505³ § 2 k.p.c. połączenie kilku roszczeń w jednym pozwie w postępowaniu uproszczonym jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z tego samego stosunku prawnego lub kilku stosunków prawnych tego samego rodzaju. Roszczenia dotyczące kwot 5000 i 7000 zł spełniają kryterium określone w powołanym przepisie, a ich połączenie nie powoduje przekroczenia pułapu wartościowego wskazanego w art. 505¹ § 1 k.p.c. Pomimo że roszczenie wymienione w pkt 4 obejmuje odsetki, to jednak naliczone one zostały od należności wynikającej z umowy sprzedaży, co powoduje, że kumulacja z innym roszczeniem głównym, wynikającym także z umowy sprzedaży, jest dopuszczalna.

Ponieważ powód dochodzi roszczenia głównego i odsetek, zachodzi konieczność przeprowadzenia analizy pod kątem art. 20 k.p.c., zgodnie z którym do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożyczek i kosztów żądanych **obok** roszczenia głównego.

Kwestię sposobu dochodzenia odsetek wyczerpująco wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z 21.10.1997 r., III ZP 16/97, OSNAPiUS 1998/7, poz. 204. Sąd wskazał w niej **najczęściej spotykane sposoby formułowania żądania odsetek**:

1. **Żądanie zasądzenia świadczenia głównego (kapitału) z odsetkami określonymi procentowo od świadczenia głównego od konkretnej daty**, np. 5000 zł z ustawowymi odsetkami od tej kwoty od dnia wymagalności do dnia zapłaty. Taka sytuacja objęta jest dyspozycją art. 20 k.p.c. Odsetki dochodzone są wówczas obok roszczenia głównego.
2. **Żądanie zasądzenia samych odsetek za zamknięty okres** (wyliczonych kwotowo lub niewyliczonych), np. w przypadku zapłaty świadczenia głównego po terminie płatności bez odsetek lub w przypadku przeniesienia wierzytelności wyłącznie z tytułu odsetek. Taka sytuacja objęta jest dyspozycją art. 19 k.p.c. Odsetki nie są wówczas dochodzone obok roszczenia głównego, same stanowią roszczenie główne i wlicza się je do wartości przedmiotu sporu.

3. **Żądanie zasądzenia świadczenia głównego i obok niego odsetek wyliczonych kwotowo za pewien zamknięty okres.** Świadczenie główne może być w takim wypadku żądane z odsetkami lub bez odsetek, ale nie żąda się odsetek od odsetek wyliczonych kwotowo, np. 5000 zł (roszczenie główne) z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz 400 zł (w dalszym ciągu świadczenie uboczne) jako odsetek od kwoty 5000 zł od konkretnego dnia do dnia wniesienia pozwu. Taka sytuacja objęta jest dyspozycją art. 20 k.p.c. Odsetki, które nie zostały poddane oprocentowaniu, w dalszym ciągu są świadczeniem ubocznym, niewpływającym na wartość przedmiotu sporu.
4. **Żądanie zasądzenia świadczenia głównego i obok niego odsetek wyliczonych kwotowo za określony, zamknięty okres.** Od odsetek wyliczonych kwotowo żąda się odsetek, np. 5000 zł (roszczenie główne) oraz 400 zł (jako odsetki od kwoty 5000 zł za okres od konkretnego dnia do dnia wniesienia pozwu) z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Taka sytuacja objęta jest dyspozycją art. 21 k.p.c. Odsetki zostały poddane oprocentowaniu i przestały być dochodzone obok roszczenia głównego, same stając się roszczeniem głównym (odsetki przekształcają się w kapitał). Dochodzi więc do kumulacji roszczeń kwoty 5000 zł i kwoty 400 zł.
5. **Żądanie zasądzenia świadczenia głównego, z którym zostały zsumowane odsetki za określony, zamknięty okres, wraz z odsetkami od tak powiększonego świadczenia głównego (anatocyzm),** np. 5000 zł (roszczenie główne) oraz 400 zł (odsetki od kwoty 5000 zł za okres od konkretnego dnia do dnia wniesienia pozwu), czyli 5400 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Taka sytuacja objęta jest dyspozycją art. 21 k.p.c. Odsetki zostały wyliczone kwotowo, doliczone do roszczenia głównego i cała tak powstała suma poddana została oprocentowaniu.

W stanie faktycznym opisanym w kazusie kwestia wliczenia odsetek do wartości przedmiotu sporu przedstawia się następująco:

- **Roszczenie 1:** 40 000 zł – jako odsetki od faktury nr 1/22 już zapłaconej; należność z tej faktury już została zapłacona, a więc

odsetki nie są dochodzone obok i same są roszczeniem głównym; wlicza się je zatem do wartości przedmiotu sporu.

- **Roszczenie 2:** 30 000 zł – roszczenie główne z tytułu faktury nr 15/22; zostaje wliczone do wartości przedmiotu sporu.
- **Roszczenie 3:** 8000 zł – jako odsetki od faktury nr 15/22 za okres od dnia wymagalności tej faktury do dnia wniesienia pozwu; odsetki nie zostały poddane oprocentowaniu, są więc w dalszym ciągu dochodzone obok kwoty 30 000 zł, tyle że wyrażone zostały kwotowo; nie wlicza się ich zatem do wartości przedmiotu sporu.
- **Roszczenie 4:** 7000 zł – jako odsetki od faktury nr 12/22 zapłaconej przez pozwanych; odsetki, które nie są dochodzone obok tego roszczenia głównego, w stosunku do którego zostały naliczone, same stają się roszczeniem głównym.
- **Roszczenie 5:** 5000 zł – jako roszczenie główne z faktury nr 28/22 wraz z odsetkami dochodzonymi obok roszczenia głównego podlega osobnemu rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym.
- **Roszczenie 6:** 60 000 zł – jako roszczenie główne wynikające z umowy pożyczki podlega osobnemu rozpoznaniu przez sąd rejonowy wydział cywilny, gdyż nie jest sprawą gospodarczą.

Ostatecznie zatem kwestia kumulacji roszczeń przedstawionych w kazusie przedstawia się następująco:

- a) roszczenia z pkt 1, 2 i 3 zostaną rozpoznane w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, przy czym wartość przedmiotu sporu zostanie ustalona na sumę 70 000 zł (z pominięciem odsetek wyrażonych kwotowo, ale żądanych obok roszczenia głównego i niepoddanych oprocentowaniu). Zarówno w sprawach *stricte* cywilnych, jak i gospodarczych właściwość rzeczową sądu okręgowego determinuje jeden pułap wartości przedmiotu sporu, to jest powyżej 75 000 zł. Sprawa zatem co do tych roszczeń podlega rozpoznaniu przez sąd rejonowy, sąd gospodarczy;
- b) roszczenia z pkt 4 i 5 zostaną rozpoznane w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych jako osobna sprawa z uwzględnieniem przepisów o postępowaniu uproszczonym. Wartość przedmiotu sporu skumulowanych roszczeń w wysokości 12 000 zł nie przekracza pułapu określonego w art. 505¹ § 1 k.p.c.;

- c) roszczenie z pkt 6 zostanie rozpoznane w postępowaniu zwykłym jako osobna sprawa.

Powód ma kilka możliwości skierowania pozwu do sądu według właściwości miejscowej.

Po pierwsze, podstawowa możliwość to wniesienie pozwu do Sądu Rejonowego w Łodzi. Pozwani prowadzą wprawdzie działalność gospodarczą, ale są osobami fizycznymi. Zgodnie z art. 27 § 1 k.p.c. powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Wobec osób fizycznych, nawet prowadzących działalność gospodarczą, nie stosuje się art. 30 k.p.c. Inaczej rzecz ujmując, pozew przeciwko osobie fizycznej nie może być wniesiony według reguł właściwości miejscowej ogólnej do sądu miejsca siedziby prowadzenia działalności gospodarczej.

Po drugie, możliwość wniesienia pozwu do sądu miejsca prowadzenia działalności gospodarczej istnieje według reguł właściwości przemiennej, to jest na podstawie art. 33 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału. Ta podstawa właściwości przemiennej aktualna jest jedynie co do roszczeń wymienionych w pkt 1–5, gdyż tylko te związane są z prowadzeniem przez pozwanych działalności gospodarczej.

Sąd Najwyższy uznał, że powództwo o roszczenie majątkowe skierowane przeciwko osobie fizycznej prowadzącej ewidencjonowaną działalność gospodarczą, związane z tą działalnością, można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce prowadzenia tej działalności (zakład). Sąd Najwyższy wskazał, że osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą mogą na równych prawach z innymi przedsiębiorcami rozbudowywać swoją działalność przez tworzenie sieci jednostek i zakładów, a z faktem istnienia jednostek i zakładów należących do osób fizycznych powinno się wiązać takie skutki, jakie wiąże się

z jednostkami organizacyjnymi i zakładami innych podmiotów gospodarczych (uchwała SN z 4.01.1995 r., III CZP 148/94, OSNC 1995/4, poz. 61).

Pogląd powyższy pozostaje aktualny w obecnym stanie prawnym. Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 1 pkt 1 i 6 u.CEIDG wpisowi do CEIDG podlega m.in. imię i nazwisko, adres do doręczeń przedsiębiorcy oraz – jeżeli przedsiębiorca takie miejsce posiada – adres stałego miejsca wykonywania działalności gospodarczej. W powyższej regulacji pominięto obowiązek wskazania w CEIDG adresów ewentualnych oddziałów, w których przedsiębiorca może prowadzić działalność gospodarczą. Przyjąć jednak należy, że jeżeli przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą w kilku miejscach, wszystkie one powinny być ujawnione w CEIDG. Nie ma obowiązku wpisywania do CEIDG adresu zamieszkania przedsiębiorcy, lecz adresu dla doręczeń, który nie musi być zbieżny z adresem zamieszkania. Oznacza to, że przedsiębiorca będący osobą fizyczną może zostać pozwany przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie majątkowe pozostaje w związku z działalnością tego właśnie zakładu bądź oddziału. Może zostać również pozwany przed sąd, w którego okręgu ma miejsce zamieszkania, ale miejsce to nie wynika z CEIDG.

Po trzecie, pozew w sprawie opisanej w kazusie można wnieść także według właściwości przemiennej określonej w art. 34 k.p.c., to jest przed sąd miejsca wykonania umowy. Zgodnie z tym przepisem za miejsce to uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku:

- 1) sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone;
- 2) świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone.

Powyższa regulacja nie wyłącza zasad wynikających z art. 454 k.c., który stanowi, że jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie jest oznaczone ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione w miejscu, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik zamieszkiwał lub miał siedzibę. Jednakże świadczenie pieniężne

powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia. Jeżeli zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika lub wierzyciela, o miejscu spełnienia świadczenia rozstrzyga siedziba przedsiębiorstwa.

Przedmiotem sporu jest świadczenie pieniężne pozwanego wynikające z umów sprzedaży i pożyczki i w samych umowach nie wskazano szczególnego miejsca ich wykonania. Z tego względu powództwo może być wytoczone także przed sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba wierzyciela, a więc w Warszawie.

W rozwiązaniu kazusu pominięto kwestie ustrojowe sądownictwa, a więc fakt, że w Warszawie jest kilka sądów rejonowych, oraz że nie w każdym sądzie rejonowym znajduje się wydział gospodarczy, niemniej jednak, wnosząc pozew, należy mieć na uwadze te szczegółowe kwestie.

Kazus 2

WARTOŚĆ PRZEDMIOTU SPORU W SPRAWACH O PRAWO DO ŚWIADCZEŃ POWTARZAJĄCYCH SIĘ – WŁAŚCIWOŚĆ MIEJSCOWA PRZEMIENNA I WYŁĄCZNA

Stan faktyczny

Anna Jaglicka, zamieszkała we Wrocławiu, uległa wypadkowi samochodowemu w Gdańsku w dniu 12.03.2021 r. Sprawcą wypadku jest Witold Nieostrożny, zamieszkały w Krakowie. Sprawca wypadku ubezpieczony był od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów w TU „Bezpieczeństwo” S.A. z siedzibą w Warszawie. Anna Jaglicka przez okres dwóch miesięcy pozostawała w szpitalu, a następnie przez okres 12 miesięcy poddawana była rehabilitacji. Z tego powodu poszkodowana utraciła zarobki związane z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą. Zarobki te wynosiły 5200 zł miesięcznie. Stan zdrowia Anny Jaglickiej nie pozwala jej na podjęcie pracy. Od 12.05.2022 r. otrzymuje rentę w kwotach po 2500 zł. Do tego momentu poszkodowana otrzymywała zasiłek chorobowy w kwotach po 4100 zł. TU „Bezpieczeństwo” S.A. w Warszawie wypłaciło na rzecz poszkodowanej tytułem zadośćuczynienia kwotę 60 000 zł. Anna Jaglicka chce w dniu 12.05.2024 r. wystąpić przeciwko TU „Bezpieczeństwo” S.A. z siedzibą w Warszawie o utracone zarobki, o rentę na przyszłość oraz o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę w kwocie 40 000 zł.

Pytanie

Do którego sądu Anna Jaglicka powinna wnieść pozew?

Rozwiązanie i komentarz

Określenie wartości przedmiotu sporu w sprawie przedstawionej w kazusie uzależnione jest od sposobu sformułowania powództwa. W tym względzie w praktyce przyjęte są dwie techniki. Technika pierwsza, bardziej popularna w orzecznictwie sądów, to skumulowanie zliczonych rat renty wymagalnych przed wytoczeniem powództwa z roszczeniem o ustalenie prawa do tej renty na przyszłość. W takim przypadku wartość przedmiotu sporu wynosi 87 800 zł i determinuje właściwość rzeczową sądu okręgowego. Na tę wartość składają się:

- 1) utracone zarobki za okres 14 miesięcy, to jest od 12.03.2021 r. do 12.05.2022 r. ($5200 \text{ zł} - 4100 \text{ zł} = 1100 \text{ zł} \times 14 = 15\,400$), określone na podstawie art. 19 § 1 k.p.c.;
- 2) roszczenie o ustalenie prawa do renty na przyszłość ($5200 \text{ zł} - 2500 \text{ zł} = 2700 \times 12 = 32\,400 \text{ zł}$), określone na podstawie art. 22 k.p.c.;
- 3) żądanie zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 40 000 zł, ustalonego na podstawie art. 19 § 1 k.p.c.

Według techniki drugiej nie ma różnicy, czy prawo do świadczeń powtarzających się dotyczy świadczeń wymagalnych przed wniesieniem pozwu, czy po tym okresie. Wartość przedmiotu sporu w odniesieniu do obu tych żądań ustala się na podstawie art. 22 k.p.c. W takim przypadku wartość przedmiotu sporu wynosi 72 400 zł i determinuje właściwość rzeczową sądu rejonowego. Na tę wartość składają się:

- 1) roszczenie o ustalenie prawa do renty ($5200 \text{ zł} - 2500 \text{ zł} = 2700 \times 12 = 32\,400 \text{ zł}$), określone na podstawie art. 22 k.p.c., przy czym należy wziąć pod uwagę najwyższą spośród dochodzonych miesięczną ratę renty;
- 2) żądanie zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 40 000 zł, ustalonego na podstawie art. 19 § 1 k.p.c.

Sposób obliczania wartości przedmiotu sporu w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się reguluje art. 22 k.p.c. Zasadniczo dotyczy on prawa do świadczeń jeszcze niewymagalnych. W przypadku świadczeń wymagalnych (według twierdzeń strony) wartość przedmiotu sporu stanowi cała dochodzona kwota, stosownie do art. 19 § 1 k.p.c., która może podlegać podwyższeniu w przypadku rozszerzenia żądania o świadczenia powtarzające się również w postępowaniu apelacyjnym na podstawie art. 383 zdanie drugie k.p.c. W przypadku natomiast sprawy o prawo do świadczeń powtarzających się określona w pozwie wartość przedmiotu sporu według reguł określonych w art. 22 k.p.c. nie podlega podwyższeniu o dalsze okresy. Dlatego też wartość przedmiotu zaskarżenia nie może uwzględniać kwoty będącej równowartością tych świadczeń za kolejne miesiące trwania postępowania. W przypadku przy tym, gdy powód dochodzi praw o różnej wysokości w różnych okresach, podstawą do oznaczenia wartości przedmiotu sporu jest wartość najwyższa. Odnośnie do problemu występującego w kazusie, to jest kwestii dochodzenia prawa do świadczeń powtarzających się za okres wsteczny oraz na przyszłość, Sąd Najwyższy w większości orzeczeń zajmuje stanowisko preferujące pierwszą technikę formułowania powództwa. Przyjmuje bowiem, że z punktu widzenia przepisów o wartości przedmiotu sporu nie może być w ogóle mowy o świadczeniach „powtarzających się” w przeszłości. Skoro bowiem – według twierdzeń pozwu – pozwany nie świadczył i świadczenia te nie „powtarzały się”, stały się one globalną zaległością i ta właśnie globalna zaległość jest przedmiotem żądania pozwu (zob. np. uchwały SN: z 18.04.1958 r. – zasada prawna – I CO 5/58, OSNCK 1958/3, poz. 61; z 15.01.1981 r., III CZP 69/80, OSNCP 1981/6, poz. 101; postanowienia SN: z 3.02.2011 r., II UZ 46/10, OSNP 2012/7–8, poz. 103; z 21.04.2015 r., II UZ 7/15, LEX nr 1730704; z 7.12.2018 r., III CZ 42/18, LEX nr 2591110; z 17.05.2023 r., I UZ 19/22, LEX nr 3563392). Wyrażony wyżej pogląd należy uznać za niesłuszny w przypadku, gdy wyrok sądu, aczkolwiek obejmujący okres przed wniesieniem pozwu, ma charakter kształtujący, niejako przyznaje dopiero powodowi prawo do tych świadczeń, kreując nowy stosunek prawny. Nie chodzi wówczas o roszczenie o świadczenia powtarzające się, tak jak ma to miejsce np. w przypadku żądania zapłaty zaległego czynszu na podstawie wykreowanego przez

strony, chociaż spornego, stosunku prawnego. Chodzi tu o ukształtowanie prawa do pewnych świadczeń z datą wsteczną i na przyszłość, przy czym może chodzić o ustalenie prawa w ogóle bądź też prawa w wyższej (niższej wysokości). Pogląd Sądu Najwyższego zasługuje natomiast na aprobatę wówczas, gdy świadczenia już wymagalne wynikają z ustalonego (choćby nawet spornego) stosunku prawnego, np. zasądzenie zaległego czynszu najmu i ustalenie na przyszłość, że doszło do skutecznej podwyżki czynszu. W przypadku natomiast, gdy (zgodnie z twierdzeniami pozwu) wyrok sądu ma mieć charakter kształtujący (zasądzenie renty należnej z tytułu czynu niedozwolonego) za okres wsteczny i na przyszłość, wartość przedmiotu sporu powinna zostać określona zgodnie z regułami wskazanymi w art. 22 k.p.c. (por. np. postanowienia SN: z 2.03.2011 r., II UZ 3/11, OSNP 2012/9–10, poz. 128, oraz z 21.04.2005 r., I UZ 76/04, OSNP 2006/3–4, poz. 66). Wyjątek w tym zakresie stanowi przepis szczególny art. 137 § 2 ustawy z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.), zgodnie z którym niezaspokojone potrzeby uprawnionego z czasu przed wniesieniem powództwa o alimenty sąd uwzględnia, zasądzając odpowiednią sumę pieniężną. Ten wyjątek jednak powinien potwierdzać regułę, że w przypadku wartości przedmiotu sporu w sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się zastosowanie znajdzie art. 22 k.p.c., także w odniesieniu do roszczeń sprzed wytoczenia powództwa. Ponadto przyjęcie pierwszej techniki formułowania powództwa o rentę prowadziłoby do wniosku, że z upływem każdego miesiąca po dniu wniesienia pozwu wartość przedmiotu sporu wzrastałaby o ratę renty wymagalną za kolejne miesiące. Zgodnie bowiem z art. 316 § 1 k.p.c. po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. Z tego względu za prawidłową uznać należy technikę drugą, a sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania sprawy przedstawionej w kazusie jest sąd rejonowy.

Odnosnie do właściwości miejscowej w art. 35 k.p.c. ustawodawca przewidział właściwość przemianą. Zgodnie z tym przepisem powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można

przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Roszczenie opisane w kazusie dochodzone jest jednak od towarzystwa ubezpieczeniowego na podstawie m.in. przepisów ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Zgodnie z art. 20 ust. 1 u.u.o. powództwo o roszczenie wynikające z umów ubezpieczeń obowiązkowych lub obejmujące roszczenia z tytułu tych ubezpieczeń można wytoczyć bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby poszkodowanego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia, z zastrzeżeniem art. 34a u.u.o. W myśl z kolei art. 34a u.u.o. powództwo o odszkodowanie z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych wytacza się wyłącznie przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby poszkodowanego zdarzeniem powodującym szkodę albo przed sąd właściwy dla miejsca zaistnienia tego zdarzenia. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwości miejscowej powództwo można wytoczyć przed sąd właściwy według przepisów o właściwości ogólnej. Cytowany przepis kreuje właściwość miejscową wyłączną, wyłączającą zarówno ogólne, jak i szczególne reguły określania tej właściwości przewidziane w Kodeksie postępowania cywilnego. W art. 34a u.u.o. błędnie mowa jest o powództwie o odszkodowanie zamiast o roszczeniach z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Wszak konsekwencje zdarzeń z udziałem posiadaczy pojazdów mechanicznych nie ograniczają się do powstania szkody, ale często również krzywdy wywołującej obowiązek zapłaty zadośćuczynienia, a nie odszkodowania. To niedopatrzenie ustawodawcy należy jednak usunąć właściwą wykładnią polegającą na szerokim rozumieniu szkody, o jakiej mowa w tym przepisie, obejmującym wszystkie negatywne konsekwencje wynikające z czynu niedozwolonego spowodowanego przez posiadacza pojazdu mechanicznego.

Ostatecznie zatem zasadne jest przyjęcie, że Anna Jaglicka powinna wytoczyć powództwo przeciwko TU „Bezpieczeństwo” S.A. z siedzibą w Warszawie do Sądu Rejonowego we Wrocławiu, właściwego według jej miejsca zamieszkania, bądź do Sądu Rejonowego w Gdańsku, właściwego według miejsca wypadku samochodowego. Sądem właściwym

miejscowo nie będzie natomiast Sąd Rejonowy w Warszawie, właściwy według miejsca siedziby pozwanego.

Reguła powyższa nie dotyczy przypadku, gdyby Anna Jaglicka zamierzała pozwać wyłącznie sprawcę wypadku. Wówczas to bowiem jej powództwo należałoby zakwalifikować jako wynikające z czynu niedozwolonego, a nie jako wynikające z umowy ubezpieczenia obowiązkowego. W takim przypadku zastosowanie znajdą ogólne reguły właściwości miejscowej określone w Kodeksie postępowania cywilnego, to jest w art. 27, względnie w art. 30, 35 bądź nawet – w przypadkach szczególnych – w art. 33. Fakt, że w myśl art. 20 ust. 2 zdanie pierwsze u.u.o. w postępowaniu sądowym o naprawienie szkody objętej ubezpieczeniem obowiązkowym odpowiedzialności cywilnej jest niezbędne przypozwanie zakładu ubezpieczeń, nie zmienia powyższej reguły. Przypozwanie bowiem jako procesowa instytucja zdefiniowana w Kodeksie postępowania cywilnego (art. 84 i 85) może wywołać skutek jedynie w postaci przystąpienia zakładu ubezpieczeń do procesu w charakterze interwenienta ubocznego. Zakład ubezpieczeń nie jest natomiast od początku podmiotem pozwanym. Problem powstałby natomiast wówczas, gdyby Anna Jaglicka pozwała zarówno sprawcę wypadku samochodowego, jak i zakład ubezpieczeń. Zakład ubezpieczeń objęty byłby wówczas właściwością wyłączną, o jakiej mowa w art. 34a u.u.o., natomiast sprawca wypadku – nie. Artykuł 43 k.p.c., pozwalający powodowi na wybór jednego z kilku sądów, będzie miał w powyższym przypadku zastosowanie tylko w takim zakresie, w jakim właściwość miejscowa przewidziana dla sprawcy wypadku (art. 27, 30 bądź 35 k.p.c.) będzie zbieżna z właściwością miejscową przewidzianą dla zakładu ubezpieczeń (art. 34a u.u.o.), np. pozwany sprawca wypadku mieszka w miejscu siedziby tego samego sądu co powódka, a jednocześnie znane jest miejsce zdarzenia wywołującego szkodę. Na podstawie art. 43 k.p.c. powód ma bowiem uprawnienie do dokonania wyboru sądu w sytuacji, gdy w danej sprawie jest uzasadniona właściwość miejscowa kilku sądów według przepisów o właściwości ogólnej albo właściwości przemiennej, albo właściwości wyłącznej. Chodzi tu o sytuację, gdy właściwość kilku sądów występuje w ramach jednego rodzaju właściwości (ogólnej, przemiennej, wyłącznej). Jest tak, ponieważ w razie konkurencji

właściwości ogólnej z właściwością przemiennej podstawą dokonania wyboru przez powoda jest art. 31 k.p.c. Natomiast w przypadku konkurencji właściwości przemiennej lub ogólnej z właściwością wyłączną powód nie ma prawa dokonania wyboru, gdyż bezwzględnie należy stosować przepisy o właściwości wyłącznej (zob. na ten temat uzasadnienie uchwały SN z 13.03.1978 r., III CZP 11/78, OSNCP 1978/12, poz. 217, dotyczące wyboru w zakresie właściwości przemiennej).